

REVISTA MUSICAL

■ ■ CATALANA ■ ■

BUTLLETÍ DE L'«ORFEÓ CATALÀ»

En Joan Millet i Pagès

L'ORFEÓ CATALÀ sent un gran dol! La voluntat divina ha permès que en Joan Millet ens abandonés, per portar-lo a millor vida i donar-li l'etern repòs. Ja mai més serà entre nosaltres el que aimava l'ORFEÓ amb amor de pare, l'home que vessà sobre son fill predilecte, ben abundoses i sense mai comptar-les, les millors de ses energies, les més pures de ses bondats, els més sincers de sos afectes.

Nou anys presidí 'ls destins de la nostra entitat : nou anys els més difícils i potser els més gloriosos de la nostra existencia. Era l'any 1891 que l'ORFEÓ naixia timidament a l'escalf d'uns quants entusiastes i a la profetica visió del nostre mestre, en Lluís Millet; i fou ja en l'any 1893 que en Joan Millet començà a guiar les indecises passes, la vida feble i treballosa, de la novella entitat.

¡Quina obra més colossal la realitzada fins a 1902, en que en Joan Millet deixà la presidència! ¡Quina marxa ascensional tant admirable la de l'ORFEÓ durant aquells nou anys de lluita i de prova! Veureu que les fites glorioses van posant-se d'any en any, sense interrupció i sempre amunt. Primer s'abandona 'l modestíssim estatje del carrer dels Canvis per l'encara modest (però que millor comparativament!) del carrer de Dufort. Allí la vida de l'ORFEÓ va expandint-se i enrobustint-se alhora; d'allí s'emprenen les primeres volades pel terror català, que temps a venir ha de veure-s tot ell sembrat d'orfeons que han recollit del nostre la bona nova i han fet germinar la llevor escampada; allí 's labora pacientment en l'estudi de les obres dels grans mestres; i un dia, col·laborant en la tasca de l'eximí Nicolau, el gran desvetllador de cultura musical en nostra ciutat, l'ORFEÓ s'encarrega d'una part dels chors de *Parsifal* en la gran escena de la Consagració, per dedicar, altre dia, tot son esforç a la presentació (oh que

memorable!) de la meravellosa polifonia dels mestres de passades centuries en un concert de musica religiosa donat al Teatre Liric.

Allí, en aquella vella i extranya casa del carrer de Dufort, l'ORFEÓ realitza un de sos somnis : el de poder enlairar una senyera que guiï sos cants; i, junt amb la senyera, naix l'*Himne* robust den Maragall i den Lluís Millet : himne i senyera que han de portar gloriosament fins a terres estrangeres els cants de l'estimada patria. Perquè ja, en el casalot del carrer de Dufort, anava covant l'idea de passar la frontera, idea acariciada quantes i quantes voltes!, però abandonada sempre per manca de medis materials per dur-la a bon terme; fins que, l'any 1897, dues empreses magnes, que espaordeixen fins els més ardis, són portades ensems a cap : el chor d'homes emprèn el vol cap a Niça a lluitar i vencer en honrós torneig, i l'ORFEÓ abandona son vell estatge per instal·lar-se en la senyorial casa den Moixó, a la plaça de Sant Just. Què li fa que l'ORFEÓ sigui pobre? Què li fa que 'l munt de mils pessetes que 's necessiten s'aixequi com montanya infranquejable? En Joan Millet se sacrificarà una vegada més (quant es ha sacrificat ja! no li ve d'una!), i s'oferirà al sacrifici amb la més gran simplicitat. No 's tracta de l'ORFEÓ, la flor de sos amors? Doncs l'ORFEÓ anirà a Niça i tindrà casa nova, hermosa i gran.

Així era en Joan Millet, i així fou sempre per a l'ORFEÓ, que amb l'excursió a Niça pot dir-se que afermà decissivament la seva gloria. Vingueren després les jornades triomfals dels concerts al Liceu, amb el curiós incident de l'embarg, pel fisc, de la senyera, premis i objectes valiosos regalats a l'ORFEÓ; incident conduït amb molta habilitat per en Joan Millet i demés companys de Junta que 'l secundaren. Arribà l'any 1901, a les darreries del qual fou novament posada a prova la generositat del president amb la gran excursió efectuada a Montpeller, Marsella i Perpinyà; excursió d'exit artistic excelent, però desastrosa desde 'l punt de vista economic.

I pot dir-se que amb aquesta excursió acaba la vida activa den Joan Millet en la nostra entitat, perquè pel Janer de 1902, ple de justa confiança en l'entranyable amor demostrat per en Joaquim Cabot en els dos anys que venia compartint amb ell la presidencia de l'ORFEÓ, traspasa aquest carrec a les seves mans, i 's decideix a reposar gloriosament d'una tasca feixuga i d'una fecunditat extraordinaria. Hem dit que acabà la vida activa, però no minvà gens ni mica son amor per l'ORFEÓ, que 'l tingué sempre a son costat en tot moment dificil.

Si n'era, d'estimat, en Joan Millet! ¿Com no estimar un cor tant noble, un esperit tant franc, obert, i generós? ¿Com no sentir-se atret per aquell optimisme sens mida que brollava de totes ses idees, de tots sos actes? Malalt, ben malalt, i en aquests darrers temps, car no fa mig any de lo que anem a referir, departia penosament amb el que escriví aquestes ratlles, i, mancat de l'ús de la paraula, escrivia, en el carnet que duia a posta : «Si Déu permet que 'm

curi, i'm dóna bona sort, tinc pensat de portar l'ORFEÓ a Roma d'aquí un parell d'anys. Quin exit més colossal tindrieu!...» Vaig haver de desviar els ulls per a que no s'adonés que m'espurnaven.

L'ORFEÓ CATALÀ sent un gran dol! I el sent molt més gran y més punyent perquè s'hi acobla 'l dol del nostre mestre, en Lluís Millet, a qui la mort ha arrabatat un germà amorosíssim.

Molta conformació li desitgem, així com a la bona esposa i als fills i germans del finat, i del fons de la nostra ànima preguem a Déu pel seu etern repòs.

FRANCESC PUJOL

Entorn de Chopin

Senyor Redactor en cap de la REVISTA MUSICAL CATALANA :

n l'article que publiqueu en el vostre número de Juny, article nat d'una divergència de perspectiva entre 'l Sr. Lliurat i mon eminent amic i confrare 'l Sr. A. de Bertha, conté més d'una observació digna de recordar. ¿Voleu permetre, senyor redactor en cap, que prengui part en aquesta lluita plena de cortesia, que torni a tractar d'algunes d'aquestes observacions, i fins que insisteixi sobre llur oportunitat?

El fons de la qüestió pot definir-se així : la nacionalitat del geni de Chopin.

Es sempre espinós voler-la definir : tal es el nombre de factors que hi concorren. Veus-aquí, en primer lloc, els compatriotes que la reclamen. Entre ells n'hi ha que admeten la part d'influència que ha exercit el medi freqüentat. A l'altre costat hi ha 'ls intransigents que no volen deixar re a la patria efectiva d'un geni, que l'acaparen en nom de l'educació que ha rebut a França. Esmentem en fi, els més sensats, aquells que donen la llur part a cadaú, reconeixent a la patria i a la família l'origen, la potencia de la saba productora, i reservant a la patria d'adopció la part, sovint ben gran, fins decisiva, que pot tenir en l'eclosió d'aquesta saba.

En lo que's refereix a Chopin, bé cal reconeixer que son nom, tant francès, se presta a l'acaparament per part dels *chauvins* francesos, aquells que tot ho agafan pels cabells. Aquests darrers han estat, generalment, excessivament engegats : nascuda d'un sentiment

lloable en sí, el *chauvinisme*, l'exageració del sentiment patriòtic, fa perdre l'imparcialitat de visió, sense la qual no es possible considerar i discutir profitosament un problema de domini artístic. Ben segur que, amb un nom de dessinència polonesa, Chopin hauria perdut la meitat dels adeptes que fan d'ell un francès nat a Polònia. Els intransigents polonesos ens semblen més lògics en llur pretensió: «Nasqué en el nostre país, de pares polonesos: per tant es polonès.» Es el fet material en tota sa brutalitat, i no 's té per a re en compte la part immensa aportada per la segona nació al desenrotllament del geni naixent.

Jo 'n faig apelació a dos dels seus més ardents defensors: la Sra. W. Landowska i el Sr. Paderewsky. ¿Han pensat jamai negar el deute moral contret envers la França? El refinament francès, el gust tant segur, tant depurat, dels medis francesos, ¿els han sigut extranys, o solament indiferents? Llur admirable talent ¿no s'ha aprofitat del contacte amb l'art francès? No obstant, ni per un moment ens ve l'idea d'imposar an aquests dos admirables artistes la nostra nacionalitat: al contrari, llur adhesió a llur terra nadiua 'ns commou agradablement. Diem d'ells que són polonesos *passant per París*, com abans ho fou Chopin: la part de refinament que s'assimilen al contacte de la nostra escola, i el profit que 'n treuen, fa honor al llur bon gust. L'elecció judiciosa que presideix a lo que emmanlleva testifica l'originalitat de llur geni, la delicadesa tant segura que han aportat de llur terra eslava. Cometriem, realment, una equivocació si refuséssim a qualitats tant excepcionals el benefici del nostre tresor nacional. El fet d'haver-ne tret el partit convenient prové de llur talent: sense aquest la producció formidable del nostre art seria lletra morta per a ells. Wagner mateix ne tingué sa part, lo qual, no obstant, de cap manera va perjudicar l'homogenitat de son geni alemany.

I, com diu el Sr. A. de Bertha, els Bellini, Rossini, Meyerbeer parisencs, diferiren molt dels Bellini, Rossini i Meyerbeer primitius. Allí on un Gluck, un Wagner, i homes com els que acabo de nomenar, havien rebut l'influència del medi ambient, Chopin, naturalesa feble per excelència, ¿podia sostreure-s a tota influència? Un artista de gustos elegants, d'inspiracions romàntiques com Chopin, no podia pas restar indiferent als gustos i a les aspiracions d'un medi que li era no solament car, sinó fins necessari. Es de suposar que, si ho hagués volgut, Chopin hauria pogut permetre-s algun retorn vers la llar i la patria durant els dinou anys passats a París; podia estar segur d'un acolliment entusiasta en sa patria, aon hauria retornat precedit d'una fama que li obria 'ls medis més selectes, que eren una necessitat de la seva existència. ¿Dubtava de trobar allà baix lo que deixava aquí? ¿Temia veure 'l seu geni afeblir-se al contacte de les boires de son país? ¿Por dels viatges? Bé va saber prou anarse-n a Mallorca, i més tard a Anglaterra: ¿per què no retornà a Polònia? Polonès de naixement i de cor, tenia 'ls gustos d'un francès. Aquesta circumstància, dèu, en un artista, formar un

geni binacional. No cal pas exagerar l'importància del lloc de la nostra naixença, car l'educació es l'únic factor que forma un home. Tal hi ha qui es nat a París i fóra, tot lo més, digne d'un poblet de cent ànimes; i tal hi ha qui, nascut en aquest poblet, ve a la capital, on se desvetlla i 's forma 'l seu geni. O bé l'home porta en ell la guspira, o bé no porta re; i, aleshores, ni lloc de naixença ni lloc d'elecció poden fer-ne algú. Per què discutir sobre un punt tant esteril?

Les fronteres musicals són potser les més poderoses, les més accentuades. El geni naixent de Chopin fou breçat als accents d'una musicalitat eslava ben marcada; musicalitat que devia emmaridar-se admirablement amb les formes elegants de la música francesa. Doncs, qualsevolga que sigui la part de l'influència francesa, no 's pot de cap manera negar el fons eslau. Si Chopin hagués estat pintor, potser no hauria conservat re de sa pàtria. Entren en aquest art una part molt més gran de convencionalismes exteriors. L'art musical, el més flexible de tots, es l'únic susceptible d'adaptar-se fins a tal punt a l'expressió dels sentiments més individuals. Chopin music va conservar de sa pàtria l'accent d'aquesta melangia morbida, sentiment ja refinat i que devia forçosament expansionar-se al calor del geni francès. El geni de les dues races té, doncs, una part igual de mèrit en lo que 's refereix a Chopin: l'una al crear l'esser, l'altra al formar-lo. Negar aquí la part de la França seria donar proves d'una ingratitud de la qual cap veritable artista 'n voldrà assumir l'iniciativa. Si la França no reclama Chopin com un dels seus, té'l dret de considerar-lo com un fill adoptiu. Ne té dues vegades el dret: per l'educació que li ha concedit i per la cura gelosa amb que ha vetllat per sa fama.

No hem pas negat que Chopin fos polonès: per què 's vol negar el profit que tragué d'un sojorn de prop de vint anys a França? La meitat de sa existència, meitat fecunda, transcorregué en país francès. ¿Es remarcable aquesta segona meitat? Se pot afirmar que sí. Ho hauria estat tant si Chopin hagués restat en son país en mig d'una població ruda, d'instrucció insuficient, en un clima tant perjudicial a sa complexió delicada? Se pot assegurar que no.

¿Estem gelosos de sa naixença polonesa? No. Tal com es, Chopin es prou dels nostres, lo que no 'ns priva pas de reconèixer fins a quin punt son geni es eslau i quant gran es la seducció de son original talent.

Haurem sempre de repetir aquesta vella veritat que l'art no té pàtria?

GASTÓ KNOSP

* * *

CARTA OBERTA *an en* FREDERIC LLIURAT.

Benvolgut amic :

Admirador fervent del qui es per excelencia poeta del piano, pot suposar amb quin gran interès llegeixo, en la nostra REVISTA, la polemica *Entorn de Chopin*. Particularment, el seu article publicat en el número corresponent al mes de Juliol m'ha agradat molt, i per ell el felicito. La contestació a les observacions del seu distingit contrincant, Sr. de Bertha, me sembla victoriosa. En lo referent al *tempo rubato*, vostè demostra palesament que la teoria negativa de dit senyor, apoiada en un testimoni inexplicable de C. Valentí Alkan, es del tot inadmissible.

També queda reduïda a ben poca cosa la teoria de l'influencia francesa, ja que la veritable influencia experimentada per Chopin fou la de l'òpera italiana d'aquell temps. La famosa tesi del medi ambient es bona quan s'aplica amb seny i no com a unica regla crítica; quan no's desfigura la realitat dels fets i's tenen en compte factors que poden disminuir notablement l'importancia de tal medi. A mon entendre, aquest es el cas de Chopin.

Encara suposant que durant la segona meitat de la seva vida Chopin hagués viscut en una atmosfera genuinament i exclusivament francesa (i sobres d'això hi hauria molt que dir, puix lo que més li plagué sempre, a París, fou el teatre italià i el tracte amb sos compatriotes i amb estrangers); així i tot, el respirar aquella atmosfera no podia modificar sensiblement ses alenades i sospirs patriotics i poetics. Per què? Perquè cal no oblidar una circumstancia que no ha sigut prou tinguda en compte pels critics i comentadors, mitjançant la qual, si vostè, que no la desconeix, hagués volgut, hauria acabat de reduir a re la dolça ilusió del Sr. de Bertha. Es aquesta : Chopin, a l'arribar a París l'any 1831, malgrat la seva juvenesa, era ja un compositor ben format, susceptible d'alguna evolució i d'algun progrés, però, ho repeteixo, ben format. I ho provaré.

Les ensenyances tecniques i consells estetics del bon Adalbert Zywny i del clarividant Josep Elsner aviat portaren fruit : l'italianisme s'infiltrà tot seguit en la seva sensibilitat; no tant visiblement, però amb eficacia, Bach i Mozart li donaren reflexió i equilibri; i veus-aquí que als dinou anys Chopin ja escrivia una de ses obres més grosses i de musica definitiva. En efecte, els *Estudis* op. 10 i op. 25 foren compostos, si no tots la major part, abans de l'anada a París. En una carta escrita a l'amic Titus Woyciechowski el 20 d'Octubre de 1829, se llegeix : «He escrit un estudi a la meua manera»; i el 14 de Novembre de dit any fa avinent al mateix amic : «He escrit alguns *Estudis* : davant teu els tocaria de grat.» Segons testimoni de Karasowski, l'*Estudi* en *do* menor, op. 10 n.º 12, fou escrit a Stuttgart baix l'impressió rebuda per l'autor al saber la noticia de la presa de Varsovia pels russos el 8 de Setembre de 1831. Respecte als *Estudis* op. 25, diu Schumann, qui sens dubte va esser informat pel

mateix Chopin : «Els *Estudis* que acaben de publicar-se foren compostos gairebé tots al mateix temps que 'ls anteriors,—(es a dir, els de l'op. 10) — i únicament algun d'ells remarcable per sa major mestria, com el primer en *la bemol major*, i l'esplendí *Estudi en do menor*, — (el n.º 12) — fou escrit darrerament.» De totes maneres, en conjunt, Schumann opina que tenen més importància els *Estudis* op. 10; més, després de defensar-se contra qui volgués deduir de ses frases que creu a Chopin en un estat de decadència artística, termena sa crítica amb les següents curioses paraules : «Ara, que 'l nostre amic, en general, no escrigui avui més que poquet, i cap obra de gran extensió, es malhauradament cosa certa, i bé podria ser que 'n tinguessin la culpa les distraccions de París. Admetem més aviat que, després de tantes tempestats, una ànima d'artista tingui necessitat d'una mica de repòs, i que tal volta, més tard, ple d'una força nova, el veurem correr vers aquells astres llunyans que 'l geni va descobrir cada dia.» Se veu que Schumann no tenia una fe cega en el medi ambient francès, que ell nomena, sense consideració, «les distraccions de París!»

Vostè, amic Lliurat, amb la seva ploma lògica i persuasiva podria analitzar un poc els *Estudis* op. 10 (obra certament, de tota certitud, anterior al sojorn a París), i fàcilment mostraria en ells una notable ponderació de formes, una gran elevació i justesa de pensament, distinció, elegància, etc., en fi, tot lo que malgrat la nostra comuna simpatia i admiració pels francesos, no podem admetre que sigui patrimoni exclusiu dels mateixos.

Veus-aquí Niecks, el biògraf exemplar, a propòsit dels *Estudis* : «Un aspecte sorprenent d'ells, comparats amb altres obres de Chopin, es llur sanitària frescor i robustesa. Fins els que són lents, somniadors i elegíacs, no tenen la feblesa i malaltia que 's troben en no poques obres del compositor, especialment en bastants *Nocturns*... Són un resum de les maneres i dels recursos de Chopin, de son llenguatge pianístic... En l'op. 10 tres *Estudis* són remarcables, en especial per llur bellesa musical. El tercer (*lento ma non troppo*, en *mi major*), i el sisè (*Andante*, en *mi bemol menor*) poden col·locar-se entre les composicions més encisadores de Chopin : combinen la puresa de línies clàssica amb l'aroma del romanticisme. I el dotzè (*Allegro con fuoco*, en *do menor*), ¡que n'es, de superbament gran! Sembla que 'l compositor escumeja de rabia... Respecte al citat *Estudi* n.º 3, Chopin digué a son deixeble Gutmann que mai en sa vida havia tornat a escriure un altre cant tant hermós; i en certa ocasió, mentre Gutmann l'estava estudiant, el seu mestre va aixecar els braços, ajuntant les mans, i va exclamar : «Oh, la Patria meva!»

Pobre Chopin, que n'ereu lluny, de París!

Les dates de publicació dels *Estudis* ¹ no corresponen poc ni molt a la data de llur com

1) 12 *Estudis*, op. 10. 1.ª edició francesa : juliol, 1833, M. Schlesinger.

» » alemanya : Agost 1833, Probst-Kistner,

posició, i semblant cosa succeeix amb quasi tota la producció de Chopin. Niecks fa observar l'irregularitat en l'edició: l'any 1839 solament foren publicats els *Preludis*: en canvi, en els dos anys següents se publicaren setze obres, op. 35 a op. 50.

Els *Preludis*¹, com vostè diu molt bé, daten, tot lo més tard, dels primers temps d'esser Chopin a París. George Sand declama fantasiosament sobre la llur composició a Mallorca, i en algunes cartes Chopin parla d'ells dient que encara no 'ls ha termenat. Però Gutmann mateix va dir a Niecks que Chopin els tenia escrits abans d'emprendre 'l viatge a les Balears, i que ell (Gutmann) els havia copiat d'un a un. Potser Gutmann va anar massa lluny en la seva afirmació; més, de totes maneres, no 's pot afermar categòricament que Chopin compongués algun *Preludi* a Valldemosa, i es de creure que únicament els va corregir i polir abans d'enviar-los a l'editor a qui 'ls tenia ja venuts. En tot cas, potser sí que fou compost a Mallorca el que va unit a l'aventura de la pluja relatada per la Sand, el n.º 6 en *si* menor, i no, com diu Liszt, el *Preludi* en *fa* sostingut menor². Més, lo que no sé veure en les pregones bel·leses dels *Preludis* es «l'empremta de l'elegància parisenca», adoptant la frase del Sr. de Bertha. Tampoc veig que tal elegància sigui forçosament palpable en les *Balades*, de les quals la primera data, lo més tard, dels principis de l'estada a París, i la segona es de Mallorca.

Jo arribo a creure que, a l'anar a París a la fi de 1831, ple de salut i d'il·lusions, el gran music polac no sols duia en cartera 'ls *Estudis*, sinó també 'ls projectes, esboços ó fragments de moltes altres obres, i potser algunes termenades; i, en tot cas, els primers anys de París foren els més fecundes.

Tornant a l'influència francesa, i circumscriuint-la a la que pogueren exercir els compositors francesos, afegiré que no recordo haver llegit cap elogi d'algun music francès fet per en Chopin; i en el repertori que ensenyava als seus deixebles no figuren noms francesos³. Aquest fet es ben significatiu.

12 *Estudis*, op. 25. 1.ª edició francesa: Octubre 1837, M. Schlesinger.

» » alemanya: Octubre 1837, Breitkopf.

3 *Estudis* per al *Mètode dels Mètodes*, de Moscheles i Fétis, 1840.

1) Editats simultàniament, en Setembre 1839, per Ad. Catelin et C.ª i per Breitkopf.

2) A propòsit de les produccions de Mallorca, diu Niecks: «Les úniques composicions, deixant apart els *Preludis*, que Chopin cita en ses cartes de Mallorca, són: la *Balada*, op. 38; el *Scherzo*, op. 39, i les dues *Poloneses*, op. 40. L'inquiet, impacient i terriblement burleta *Scherzo*, i la desesperadament melancòlica segona *Polonesa* (en *do* menor), s'adiuen amb l'estat d'esperit en que un hom imagina 'l compositor en aquella època. Tampoc hi ha re que discrepi en la *Balada*. Però, si 'l tristament malalt compositor va crear realment, i no solament va elaborar i termenar, a Mallorca, la vigorosa i marcial, la brillant i cavalleresca *Polonesa* en la major, tenim un remarcable exemple de l'ascendent de l'esperit sobre 'l cos i de sa independència d'aquest... En una carta escrita a Nohant l'estiu de 1839, Chopin diu que va escriure a Palma la trista, anguniosa *Mazurka* en *mi* menor (n.º 2 de l'op. 41).»

3) Com a dato curiós, repredueixo una llista de peces que Mme. Dubois va estudiar amb Chopin, deixant

En fi, segons ma modesta opinió, l'artista que als dinou anys escrivia 'ls superbs *Estudis* podia anar indiferentment a París o a Melbourne : a tot arreu ell s'hauria dut el seu propi medi ambient, tot ple de records i de delicadeses : sota qualsevol latitud hauria sigut el mateix Chopin.

Dispensi-m per haver-me atrevit a rompre una llança al seu costat en aquest interessant torneig : francament, en lloc de deixar prudentment a vostè en l'us de la paraula, no he sapigut refrenar les meves impaciències i he hagut de dir-hi la meua.

Seu de cor

VICENTS M. DE GIBERT

Llavaneres, 25 d'Agost de 1911.

* * *

Tal com prometièm en el número anterior, veus-aquí la traducció del saborós comentari que, a continuació de la «Carta oberta dirigida a Mme. Landowska» pel Sr. A. de Bertha (publicada també en les planes d'aquesta REVISTA formant part de l'article que l'esmentat senyor tingué l'amabilitat d'enviar-nos), inserta en «Le Monde Musical», de París, el conegut escriptor Sr. A. Mangeot :

Jo no sé si la Sra. Landowska tindrà quelcom que respondre a la *Carta oberta* que li endreça en *Le Monde Musical*, el molt simpàtic i distingit Sr. A. de Bertha, el més finament parisenc dels hongaresos, si no es per remerciar-lo de la cortesia i de l'amabilitat que demostra en la discussió, car sembla difícil trobar millors arguments que 'ls ja aportats per la celebre clavecinista en favor del caracter exclusivament polonès de l'obra de Chopin.

Però ja que sembla que s'atribueixin exclusivament a llur patriotisme les opinions den Paredewski i de na Wanda Landowska, siga permès a un francès de dir que cal deixar Chopin a la Polònia i que la França no té re que reclamar en la formació ni en el desenrotllament de son geni musical.

Perquè visqué molt en la alta societat parisenca, se vol absolutament que Chopin hagi degut a la freqüentació d'aquest medi l'elegància de ses composicions.

Re de menys cert. L'elegància de Chopin es comú a molts polonesos, i correspon en ells a la distinció nadiua de llurs sentiments i a la delicadesa de llur ànima. Molt més encara que la seva inspiració, l'*expressió*, en Chopin, ens sembla ésser d'essència polonesa, sobre tot a

de banda 'ls *Preludis*, *Exercicis* i *Gradus ad Parnassum*, de Clementi, i els 48 *Preludis* i *Fugues* de Bach : *Rondó brillant sobre un tema rus*, *La bella capricciosa*, *Sonata* op. 81, *Concertos en la menor i en si menor i Septuor*, de Hummel; diversos *Concerts* i *Nocturns* de Field; els *Concerto* i algunes *Sonates* (op. 26, op. 27 n.º 2, l'*Appassionata*), de Beethoven; *Sonates en do major i en la bemol major*, de Weber; els *Ländler* i *Valsos*, i alguns *Duets* (marxes, poloneses i el *Divertissement hongrois*), de Schubert; el *Concert en sol menor* i les *Romances sense paraules*, de Mendelssohn; la *Tarantella*, de Rossini, i el *Septimino de la Lucia*, de Liszt.

partir del moment en que deixà sa patria. No'n vull, per prova, més que la distància que separa sos dos *Concertos* en *fa* menor i en *mi* menor, escrits a Varsovia, de totes les composicions que han seguit sa arribada a París.

Si París tingué una influència sobre Chopin, es la d'haver fet neixer en son ànima l'anyorament del país nadiu, d'haver creat en ell la nostalgia de la Polònia, d'haver, per així dir-ho, inflammat son nacionalisme. Londres, Viena, o Madrid haurien tingut probablement sobre sa inspiració i sobre sa manera d'expressar-la la mateixa acció.

L'influència de l'aire ambient de París, ens diu el Sr. de Bertha, s'endevina fàcilment en les composicions de l'hongarès Stephen Heller i del xec Schulhoff. Es molt cert; però aquesta influència, lluny d'esser benefactora, es més aviat deplorable. El contacte parisenc ha fet perdre an aquests dos estrangers tot lo que podia constituir per a nosaltres l'atractiu de llur art nacional, i, disfregats a la moda parisenca, ens fan un xic l'efecte d'aquests japonesos en correcte vestit negre que trobem en els *boulevards*.

En quant a l'agraïment que 'ls músics estrangers residint a França deuen tenir per al nostre país, no podem deixar de sentir-nos commoguts per un tal sentiment; però, *en el cas actual*, gens es permès preguntar si no es més aviat París qui ha d'estar reconegut envers Chopin d'haver viscut en son sí? El xic d'or que París ha procurat a Chopin es un ben magre salar per les emocions artístiques que 'l gran poeta del piano li ha donat sense regatejar i en cada una de les quals no tant sols esmerçava son pur geni, sinó també sa fràgil vida.

En quant a la Sra. Landowska, seria suposar-li un sentiment ben mesquí l'atribuir ses execucions de les obres de Couperin i de Rameau a la necessitat de pagar un deute a la França.

Pagar quin deute?

Que tracti, doncs, d'anar a pagar ses contribucions oferint al recaudador una audició del *Bavolet flottant* o del *Carillon de Cythère*!

Si l'exquisida artista executa 'ls nostres antics mestres, es perquè 'ls admira; i nosaltres l'admirem perquè son talent ens els fa estimar.

En fi, si 's posés, en els dos plats de la balança, d'un cantó lo que una Landowska, un Pau Casals, donen a la França, i d'altra part lo que reben d'ella, se veuria de quant els som deutors.

A. MANGEOT

De disciplina choral en el segle XVII

(ACABAMENT)

El primer article, o capítol, considerat, naturalment, com el fonamental, tendeix, com veureu, a solidar l'autoritat del mestre de capella, imitant les nostres antigues constitucions polítiques, que anaven, abans que tot, a afermar i consagrar la sobirania del príncep, sobirania que en aquells temps venia directament de Déu, *nemine discrepante*, sens haver de passar per la duana, més o menys rigorosa, de la voluntat del poble. An el mestre de capella, veureu com se li reconeix en absolut l'autoritat, rigorosament parlant, artística.

Diu així 'l referit article :

«P.^o (*primo*) que absolutament puga lo mestre de Capella a *soles* concertar qualsevol cantoria dins de la Ciutat y parroquia y valerse de cantors forasters si sera menester y donar los per part segons la habilitat, y sou conforme aparexera als Canonges per V. S. anomenats y mestre de Capella.»

Aquí, com notareu, l'encarregat de dur la ploma posa 'l Capítol, l'entitat que dicta i promulga aquestes ordenances, en segona persona. Era costum del temps, però també's posava en tercera persona. A continuació d'això pareu-vos en que, després de deixar ben neta an el mestre de capella la facultat de dictar quants i quins han d'esser els cantors per cada especial cantoria, en la qüestió de remuneracions ja se li tallen les ales i no pot fer re per sí sol : ha de disposar-ho amb la cooperació dels Canonges comissionats. Les disposicions del segon capítol faciliten, no obstant, aqueixa tasca. Examinem-lo :

«Item que dit Mestre de Capella immediatament feta la cobrança de alguna cantoria haja de repartir aquella per iguals parts ab los cantors sens mayoria alguna entre ells pera evitar tota qüestió, y per ell se aturara part doble (ei! no per esser ell qui es, el mestre) per la obligació te de provehir los papers necessaris segons la cantoria, y axí mateix haya de donar mija part a cada minyó dels quatre aportan cota morada (escolans de cant, que se 'n diu encara avui en dia), ab que estara molt bé, se tinga a attendenir a quant se provehira alguna dellas sia primer examinat y abonat per lo Illustre Capítol y mestre de Capella.»

Això ja no era nou, que 'l mateix Capítol, per delegats de la corporació, fos examinador i jutge, i no hi ha re que s'oposi a reconèixer-li aqueix dret, perquè tots els capitulars eren cantors, i cada un, quan li havia tocat el torn, havia hagut de *subir*, com sabem, el corresponent examen, que 'm guardaré prou de dir, sense fonaments, que fos de pura fórmula.

Però aqueixos minyons de la cota morada eren de la família de la sèu, formaven part de

la casa, i, per lo mateix, no podien ésser tractats com cantors dels ordinaris a extraordinaris arreplegats pel mestre de capella: estaven subjectes, además de la disciplina choral, a la disciplina interior de l'Església: el Capítol exercia sobre d'ells una tutela i feia per a ells certs dispendis ordinaris, dels quals semblava just hagués d'ésser compensat... En virtut de lo qual, les ganancies d'aqueixos minyons no anaven directament a llurs butxaques, sinó a la guardiola que per a ells tenia el Capítol; i es per que tot això tingui força de llei que 's dicta en aqueixa constitució el següent terç capítol:

«E mes sapia dit Mestre que la part tocara a dits minyons haya de entregar en mans dels Canonges Thesorers; pera que dits Canonges quant los aparega be repartescan per iguals parts lo que trobaran ajustat de ditas cantorias y axi mateix de las albricias de Nadal aturantse ells pera si la quarta part.»

Ara el natural manament absolut d'obediencia i disciplina, que serà ben observat o mal atès, però que naturalment havia de constar en aquestes ordenances:

«Item que no puga escusarse ningun cantor de seguir dit mestre de Capella ahont se vulla tinga consertada alguna cantoria ço es dins la Ciutat y parroquia, si ya no es tinga algun llegendim impediment.»

Cal advertir aquí, per deixar les coses ben clares, que no hi havia aleshores, a Vic, ni hi hagué fins a l'últim terç del segle passat, altra parroquia que la catedral, la qual s'extenia alguns kilometres fora de les muralles. Pel demés, aqueix article no privava als cantors de guanyar-se algun sou pel llur compte, si això se 'ls oferia; però amb la natural limitació que mana el quart capítol:

«Item que en ninguna manera puga anarsen fora de Ciutat ningun cantor que primer nos sia vist ab lo mestre per saber dell si te consertada alguna cantoria o no.»

De l'ofici de cantor de la capella no se'n podia dir, en rigor, un mal ofici: sempre era millor que el de paleta o manobra, perquè dintre de les esglésies podia haver-hi cantoria amb pluja o sense pluja: la feina era assegurada, exceptuant les processons, que amb aigua es clar que no sortien; i encara a la catedral les feien pel claustre. Però hi havia, además, una altra ganga, la que consta en el quint capítol:

«Item que en cas de malaltia sian presents mestre y cantors a todas las cantorias y venturas se faran dins la ciutat y parroquia.»

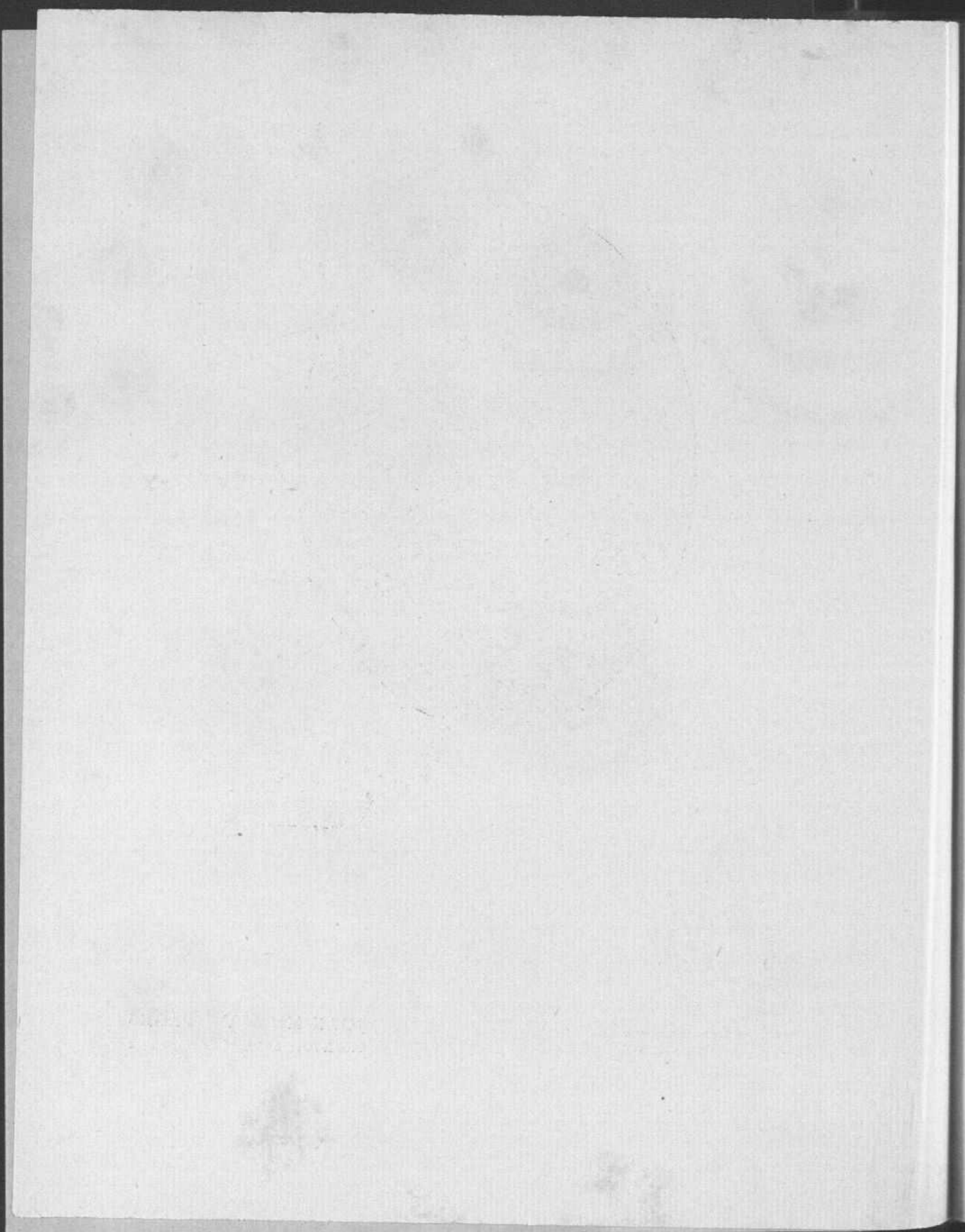
Es a dir que, amb un certificat del metge, el cantor tenia dret a cobrar, sense haver cantat; lo mateix que 'ls bons i sans havien afanyat en determinades cantories. En quant an això de les venturas, ja es vist que ve a ésser lo mateix que lo que 'ls comedians ne diuen *bolos*.

Fins ara hem parlat no més que de cantors, però li havia d'arribar el torn a un altre personatge, indispensable en les catedrals: l'organista. I l'organista suposa un altre ser, de

SUPLEMENT AL NÚM. 92 DE LA
REVISTA MUSICAL CATALANA

JOAN MILLET I PAGÈS
Presidí l'ORFEO CATALÀ de 1893 a 1902

vida humil i amagada, que també menja. Els autors d'aquestes ordenances no podien, en llur tasca caritativa, oblidar-lo: el manxador. Potser, si us pareu una mica en el text del capítol sisè, que vaig desseguit a transcriure, judicareu una mica excessiva l'importància que 's dóna al tal manxador; però lo cert es que sense manxador no hi havia organista possible. Figureu-vos un manxador que 's para tot plegat a mig ofici i abandona la manxa... Fins avui, que ha vingut això de l'electricitat i comptem amb manxadors mecànics, no teniem dret a fer-hi brometa amb aqueixes consideracions al manxador; i encara avui hem de vigilar que no sigu el motor elèctric el que 's declari en vaga, per no haver de cantar la palinòdia i tornar al manxador de sang, tant respectat en la dissetena centuria. Veïam com es això:

«Item que todas las fiestas fundadas en la seu que canta a dos coros, que fundador no diu se donara tant al organista, sino que lo mestre pagara organista y manxador conforme ni ha alguna, o, en tal cas donara lo mestre per lo menos part igual de cantor al organista y al manxador conforme se judicara de son treball. De las demes tant de fora de la seu com tambe dins della lo mes acertat sera se fassa de la mateixa manera y reste en ma del mestre lo ajustar tant lo de la Capella, com també lo del Organista.»

Aqueix capítol no està massa bé de sintaxis, però la substància no es difícil de treure-llan. I d'aqueixa substància 'ns ne ressurt que, en aqueix anticipat socialisme de donar a tots els cantors part igual, per evitar, com hem vist, disputes i renyines, queda l'organista igualat a qualsevol dels cantors, i el manxador (esgarriem-nos!) igualat a l'organista. I ja veurem com aqueixa sol·licitut pel manxador va informant les ordenances fins al final, arribant-se fins a escriure-li 'l nom amb majúscula. Ja 'us dic jo que, si 'ls organistes d'aquell temps eren vanitosos, ben aviat trobaven el castic.

Res d'especial a notar en el setè capítol:

«Item que a cetero haya dit mestre de acullir, a todas las cantorias a qualsevols dels admesos en la seu, sempre y quant sian pera cantar son paper, y tingan los requisits necessaris ab que hayan també d'assistir todas las vegadas se offerira cantar sens paga alguna les diades te obligacio lo mestre per raho de son offici.»

El capítol vuitè recorda al mestre de capella 'ls seus devers primaris i inexcusables.

«Item que tinga obligació lo mestre de capella de ensenyar una hora cada dia de cant pla, o altri per ell a tots los residents de la seu (a tot el Capítol y Clero), sens interes algu, y en particular la tinga de ensenyar de cant de orga als acceleriats per V. S. si se offerira.»

El capítol novè té capdal importància, perquè classifica les festes, dictant la solemnitat que en materia de cant ha de tenir cada una. Es una bona nota històrica, que diu així:

«Item que tinga obligacio lo mestre de Capella sempre y quant haya aparell de cantar en todas las festividades en la forma seguent. Primo en totes las fiestas anyals, dia de St. Pere y

S^t. Pau, dia de Corpus, dia de tots Sants, dia de S^t. Just, lo dia de la edificació (dedicació o consagració) de la Seu (31 d'Agost), lo dia de la Epifania, los dias de la natiuitat dels gloriosos martirs S^t. lucia y S^t. marcia y lo dia de la invenció de dits gloriosos martirs. Las primera: vespras un psalm y lo magnificat a un cor, lo endema l'offici a dos Coros. Les segonas vespras primer y quart psalm y lo magnificat a dos Coros. Los demés a un cor, segona festa lo offici a un cor y axí mateix a vespres o magnificat. Tercera festa a un cor lo offici tantum (es a dir, re més que l'ofici). Lo dia de la circumcisió, Ascensió, Sta. Escolastica y S^t. llorens y S^t. Joan Baptista a un cor lo offici tantum. Todas las festiuitats de nostra Sra., ço es concepció, Purificacio y Assumpcio lo offici a dos Coros y a les vespras lo magnificat a un cor. Las demas diadas lo offici tantum a un cor. Tambe entre any y ha algunes festiuitats ques canta a dos coros pero en ellas y ha celari per la Capella organista y Manxador com son los tercercs diumenges y altres.» Són fundacions.

El capitol que segueix ha de considerar-se com una adició a l'anterior :

«Item se reserua lo Illtre capitol todas les diades li aparexera de conueniència lo fer cantar a dos coros com tambe a un cor.»

I, en rigor, aquí acaba aquesta constitució pel cant de la capella. No més hi falta dir qui ha de cuidar del seu compliment, i es lo que 's mana a l'ultim capitol :

«Item que en cas de contrafactio tant en un cap com en altre tingan attendenir a los Canonges protectors per S. S. anomenats de prouehir se observen dits capitols.»

Els quals queden formant part dels llibres canonicals i *ad perpetuam rei memoriam* continuats a l'acta del dia 9 de Janer de 1654¹, sens descuidar-se de consignar aquesta data com la paraula final de tant interessants ordenances.

De les quals devia quedar satisfet, per de prompte, el diligent Capitol; però després, no gaire més tard (qui sab si l'endemà mateix), al llegir-se l'acta, algú degué fer observar que 's podria esser una mica més expressiu, que tal vegada convenia esser-ho, arreplegant de passada algun cap que hagués quedat enlaire. Dic això perquè, en el mateix endret del llibre on constà l'acta capitular d'aqueix dia 9 de Janer, hi ha lo que aleshores ne deien, molt ben dit (i podem dir-ho encara), un paper solter on se torna a parlar d'aquestes coses. El primer capitol d'aquest nou apuntament es el que fa més peça per justificar el titol que he dat a la present lliçó; i aquest sí que es expressiu, ensenyant-nos, així com qui no hi toca, el mal de que patia la capella, i les causes a que obeïa la constitució que deixo copiada. En gracia an aquesta llum que 'ns dóna, se li pot dissimular a dit capitol la candidesa de legislar sobre la moral, fent-nos apuntar la rialla als llabís i recordant-nos (ara que 'ns volen

1) Llibre V del *Secretariat Capitular*, folis 134 i 135.

fer gastar un parell o tres de milions per fer-ne commemoració solemne) aquell celebre article de la celeberrima *Constitució* de l'any 1812, dictada pels legisladors de Cadiz, que diu a la lletra : «Todos los españoles serán justos y benéficos». Me sembla a mi que, encara que no se sigui clerical, ha de fer riure una mica això de fer la competència al *Decaleg*.

Doncs ja veureu com ho espellofa aqueix suculent capitol :

«Primo lo mestre de Capella y tots los oficials de la Iglesia y cantors della procuraran tenir entre si tota unio y conformitat consideran que son personas dedicadas per lo seruey de Deu N.^o S.^{or}. y que fan un Cos del qual lo Mestre es lo cap y los demes son miembros y per consequent deu aquell governarlos y emplearlos segons la abilitat y merits de cada un y estos obehir y cantar sempre lo que lo mestre los demane no estant lligitimament impeditis procurant honrarse los uns als altres y fer lluir la cantoria porque sia la Sglesia seruida ab major ostentacio ques puga.»

Aquí sí que podem retreure aquella frase vulgar : no faria més un pare per un fill. Motius devia haver-hi per a que 'l Capitol fes tant sanes y transcendents reflexions als membres de la capella.

El capitol segon d'aqueix paper solter també val la pena d'esser notat, i l'hem de considerar essencial, porque funda un carrec nou dins de la mateixa capella. Veus-el aquí :

«Item que los lucros resultaran de las Cantorias sian cobrats per un Colector dels mateixos de la Capella nomenador per lo mestre della y los dos oficials mes antichs del Capitol, y repartits conforme esta disposat y se acostuman de fer las parts entre tots los de la Capella quant tots junts assistiran a ella que es ço es al Mestre dos parts, als oficials una part, etc.»

Després ve parrafada apart continuant dit capitol :

«Declarant que sempre que la Capella cantara fora de la catedral y restaran alguns oficials en ella per assistir als llurs oficis en lo Cor, els done la mateixa part quils tocara si aguesson cantat ab los demes.»

El terç i ultim capitol té substancia, i quasi li hem de dar el valor d'una constitució nova. Mirem-ho :

«Item per quant moltes vegadas (cal parar-se en aqueix *moltes*) lo mestre va a cantar alguns villancicos o motets en algunas Iglesias ab tres o quatre cantors prenent los que li apar, se ordena que en igualtat de abilitat procure emplear als oficials de Capitol en primer lloch. Y los lucros resultaran de semblants Cantorias se repartescan ço es la mitat entre aquells qui cantaran y altra mitat entre tots los demas de la Capella porque, encara que no asistescan al treball basta estigan promtes per assistirhi, si lo mestre los demanas y molts dias cantin sens ningun interes. Si empero alguna vegada cantaran sens paga no puga ningu dels altres demanarla.»

Me sembla a mi que es vist a la lleuga que aqueixes ordenances eren fruit d'un seguit de conflictes, de reclamacions, i probablement de rebel·lies, de les quals havia sigut victima principalment l'autoritat del mestre de capella. — Però — direu vosaltres — ¿se sab, almenys, si 'ls bons intents del Capítol donaren resultat? si aqueixes constitucions feren l'efecte que ell se proposava? si arribaren a esser ateses les paternals reflexions que en el primer capítol del paper solter que hem examinat feia a tots els cantors per conseguir l'armonia de les voluntats, penyora de l'armonia del cant? — Ah! De la lectura seguida i detinguda de les actes capitulars no sembla pas resultar-ne, aqueix saludable efecte. De tant en tant trobareu que 's parla de la necessitat d'advertir a qui correspongui que siguin observades les ordenances de chor, lo qual vol dir que eren mal ateses. Per altra part, com ja deia al principi, el temps era 'l pitjor per conseguir aqueixa armonia. Les circumstancies generals hi eren cada cop menys favorables, i els successos locals, el mateix estat interior de l'Església contribuïen, com més anava més, a la relaxació de tota disciplina.

Dic el mateix estat interior de l'Església perquè sempre, més o menys esmortuïda, més o menys aguda, hi havia dintre d'ella la rivalitat secular entre 'ls canonges y els capellans, es a dir, els beneficiats; rivalitat que havia portat moltes renyines i molts plets, i havia donat molt que fer, en el transcurs dels anys, a la Curia romana. Semblava que s'havia d'haver acabat tot això amb una sentència arbitral que vingué de Roma i 's promulgà l'any 1644, i en aqueix sentit fou rebuda i festejada, obligant-se aleshores tots a jurar-la com un estatut i a fer-la jurar a tots els qui de llavors en avant entressin a residir a la seu; però fou l'alegria d'un dia: aviat se tornà a les diferencies, i de les diferencies als conflictes. Solament el Bisbe podia esser fre en aqueixes discordies, i ho fou moltes vegades; però, si ell era parcial, ho era dels capellans, com solia esser-ne també la Ciutat, es a dir, el Concell, en altres coses amic incondicional del Capítol.

El qual era per una part un vertader poder, amb influencia decisiva en moltes coses, i per altra part una corporació que en certs moments feia l'efecte d'excessivament aristocràtica. No 'li faltava l'estimació del poble; però tal vegada pujaven més que l'estimació la por i el respecte. Aqueix poder i aqueixa influencia daven de vegades an els capellans aspecte de víctimes, perquè apareixien com els més debils; i es clar que, si la topada era forta, i Bisbe i Concell se posaven de la seva part, el conflicte prenia unes proporcions quasi paoroses.

I se m'acut parlar d'això (ja, en rigor, fóra del meu objecte) per demostrar-vos, amb una petita pintura d'un d'aqueixos conflictes (això sí, un dels més grossos que registren les croniques capitulars vigatanes), fins a quin punt s'arribà, en qüestió d'armonia i de disciplina, vint-i-cinc anys abans d'acabar-se aquell ditxós segle XVII, tant negre en la nostra historia. I també perquè per aquest camí arribarem a veure (ja que parlem de cantors i cantories)

en quina curiosa forma se cantà un cert *Te-Deum*, el més just i més motivat que cantà la Cristianitat en aquella malmenada centuria.

Governava cap a finals de l'any 1683 la seu ausetana 'l bisbe Jaume Mas, *home vell y decrepit*, segons frase capitular, i entregat, seguint informes capitulars també, a vicaris generals mals amics dels canonges i, per lo mateix, amics del Clero o beneficiats, que aleshores estaven en terrible lluita amb el Capítol. Aquest tenia contra 'ls beneficiats un castic: el de privar-los de certes distribucions o emoluments, donant ordre al *bolser* que no 'ls fes entrega dels diners, o ploms que en el seu dia 's cambiaven per tals. La cosa havia arribat a tal gravitat, que 'l dia 5 d'Agost del referit any uns quants d'aquells capellans li havien pres a viva força, an el tal bolser, els ploms que havien pogut; de lo qual el Capítol, confiant poc en el Bisbe, havia enviat denuncia al virrei i al canceller. L'endemà fou tornat a assaltar el bolser, amb perill que l'escanyessin; però l'home conseguí salvar la bossa. No cal dir com la cosa s'anà envolicant, no essent home, el Bisbe, per posar-hi ell remei personalment i tenint els vicaris generals parcials del Clero.

Els canonges, seguint la consuetut, acudien també a la Ciutat, o concellers, responent aquests, també segons costum, que, «com la Ciutat es mare y amparo de tots», lo que desitja es que desaparegui tota rivalitat i 's faci entre canonges i capellans una bona reconciliació; que 's procuri entre ells una bona quietut i que duri. Però l'endemà d'això tornen a atacar el bolser, i aquesta vegada li prenen la bossa, que, després de saquejada, deixen de cos present... on dirieu?... doncs damunt del gran faristol del chor. El bolser se guarda prou de tornar-la a arreplegar, amb els mals esperits que s'havien ficat dintre. El Capítol envia recado al Bisbe per a que baixi del palau a veure-ho, i altre recado a l'advocat per a que doni parer davant del cos del delicté. El Bisbe respon que no està «ab disposició de venir per trobarse mal de les cames». L'advocat (Francisco Sellés) arriba, i se li fa relació de tot, fins de les «amenaces de tallar orelles, bastonejar y fer vespres cicilianes dels Capitulars». Ve després el notari, s'aixeca acta de tot en mig d'un gran brigit, i s'acorda finalment lo més grave que pot acordar-se en una catedral: suspendre la celebració dels oficis.

Però la Ciutat, a totes llums més amiga dels capellans que dels canonges, se posa amb bona voluntat a fer d'amigable componedor; i, davant de la paraula que donen els concellers de que 'ls beneficiats no promouran cap nou escandol, acorda 'l Capítol, en sessió del 8 d'Agost, a les quatre de la matinada, tornar sobre la resolució anterior i celebrar els oficis. Aleshores ve l'enraonar i el retallar de lo que volen uns i altres. Ve a tractar-ho un senyor doctor del Reial Consell, D. Pere d'Amigant, i bona necessitat té de posar-se cotó fluix a les orelles davant dels horrors que li compten els negres, els vermells i els morats. La paraula curiosa es la del Bisbe: que «quatre jouens governauen lo Capítol». El de Barcelona hi entrevé per veure si,

canbiant certs procediments pels que s'usen a la sèu de Santa Eularia, podrà posar-s'hi reme de durada.

El doctor Amigant se fon d'estar a Vic, i se 'n vol anar, tement, de segur, que tornin a rompres les hostilitats. El Capítol envia a convidar el Bisbe per assistir a la presa de possessió d'un canonicat, i contesta que no està per *capitulejar*. La cosa torna a posar-se molt prima; però 'l doctor consegueix de tots la promesa que acceptaran l'arbitratge (els arbitres serien ell i dos més), i el dia 2 de Setembre se despedeix del Capítol «ab aquellas paraulas *veni, vidi, vici*, aplicantles ab molta elegancia y doctrina, a que hauia vingut per ajustar differencies y que sen tornaua glorios donantse a si las glorias y offerintse a V. S. (el Capítol) en quant pogues seruirli.» Així 'ns ho expliquen les actes Capitulars.

Però tota presumpció es castigada, i al cap de cinc dies d'aquesta orgullosa despedida ja 'l vicari general havia trencat les costoses treves posant prè el bolser. Després hi ha cambi d'arbitres; però 's vencen totes les dificultats, i per Tots-Sants hi havia ja a punt la sentència arbitral, que diuen entreté 'l Bisbe; i cap a fi de mes ja hi tornava a haver desori cada dia. I aquesta vegada ja no era solament dintre l'Església i dependencies que 'ls residents faltaven al respecte als capitulars, sinó pels carrers i pels camins públics. Tornen a atacar el bolser; i, ja que ell no 'ls paga, ells li peguen, i l'home 's desfà de la bossa, que tantes angúnies li dóna. En això, el Bisbe, que 's nega sempre a baixar a Capítol, s'immiscueix en la jurisdicció interna de l'església, lo qual mai havien tolerat els canonges; i, en vista d'aquest nou incident, el Capítol ho pren pel costat que més crema, i ja no s'accontenta amb suspendre la celebració dels oficis, sinó que pren el gravíssim acord de tancar l'Església. I així se fa 'l 18 de Desembre.

Aleshores no volgueu saber la feina de tothom, sobre tot dels advocats, que continuament havien d'estar regirant llibres de lleis i consultant opinions de savis juristes. El Capítol, com en tot cas de gran importancia, crida 'ls priors dels convents de frares, i aquests se fiquen a mitjancers, amb poques confiances. El Bisbe fa agafar el *monjo menor* de la catedral, que era 'l porter, perquè se li nega a obrir, i diu que a qui ha d'obeir es al Capítol. Els frares no conseguixen re, i van a explicar-ho als canonges, acabant l'explicació amb una notícia executiva: la de que 'l Bisbe està a punt d'anar a la sèu. Era aquesta la primera menaça del conflicte gros apunt d'arribar. La notícia queda aclarida pel Capítol amb el recado que reb «de part del sr. Bisbe... dient que sa Illma. ha rebut una carta de sa Mag'... en la qual ordena se cante un Te-Deum en actio de gras. de la victoria de Viena... y loi feya entendre» al president de dit Capítol.

Ja es vist que 's tracta de la gran victoria de Viena, guanyada pel gegant esforç de l'heroe polac Joan Sobieski, i que, segons l'opinió historica generalment admesa, fou la que tallà an el Turc el camí de l'Europa occidental i 'ns havia guardat del seu domini. Per ço

deia jo, abans, que poques vegades la Cristianitat havia dat gracies a Déu amb més motiu i amb satisfacció més legítima.

El Capítol no 's commou per l'importància de la notícia : contesta an el Bisbe que també té ell carta reial demanant-li lo mateix, i que ja hi havia temps per assenyalar el dia de la cerimònia. Però 'l prelat, o 'ls qui l'aconsellaven, degueren creure que no era cas de desperdiciar l'ocasió, que mai amb més justificació se podia fer un cop d'Estat; i vet-aquí que 'l qui porta al palau bisbal la resposta capitular topa amb el Bisbe, que s'acaba d'asseure a la *silla de manos* per anar a la catedral, voltat dels concellers i demés dignataris de la Ciutat que haurien rebut altre avís reial com el de Bisbe i Capítol. I corre 'l missatger, que era un jurista, adalarat per fer-ho saber als canonges, els quals resolen que «en continent sens mora ni tardança vage V. S. (el Capítol) capitularment a la Cathedral y que se havisen los Advocats y Sindich ab notari y testimonis per fer los actes de protesta necessaris per salvar V. S. sos drets, prerrogatius y jurisdiccions, com en efecte parteix V. S. que serán tres quarts tocats per les dotze hores, plovent».

A les tres de la tarda els canonges se tornen a reunir i's fa una explicació, que consta en acta, de lo que esdevingué a la catedral. Bisbe, vicari general, Concell, capellans i poble, s'hi presentaren en gran massa, i no faltaren homes que anaven amb barres i eines per esbotzar la porta si bonament no se 'ls obria. El notari 's vegé menaçat en l'acte de la protesta capitular, i amb una mica més li prenen tota la paperada. L'acta capitular diu textualment : «...Han entrat concellers y ciutadans y capellans ab un modo violent y rapido, que del modo entravan uns y altres alterats y animos inquiets posaren temor a molts Capitulars de que no posassen les mans sobre ses persones, causant grandisim escandol y moltes offenses contra Deu n.^e s.^r cosa tant llastimosa que quant se anava per cantar *Te-Deum laudamus* se anaua mes per offendrer a Deu y al proxim, y se pot dir que fou *Te-Deum offendimus* que altra cosa.» Però, això sí, els advocats se portaren heroicament, i les protestes foren tant solemnes com aqueix curiós assalt a l'Església.

Així se cantà 'l *Te-Deum* per la victòria de Viena, regint encara les savies ordenances corals de 1654, fetes per conseguir tota unió i harmonia. I perdoneu que m'hagi allargat tant en coses aparentment extranyes al meu objecte, que m'ha semblat no ho eren tant, en realitat, desde 'l moment que podien dar idea de com havia de marxar en aquell temps la disciplina coral quan altres disciplines de major transcendència anaven tant de capa caiguda. La cosa s'adobà després : el Bisbe «vell y decrepit» morí desseguida; però encara tardà a acabar-se aquella tremenda centuria i a venir el segle XVIII, que, apenes començat, vegé sortir d'aquelles mateixes indisciplinades masses de clergues i ciutadans el clamor de Catalunya ferida; clamor que s'extengué com un tro per tot el Principat i féu neixer aquella resis-

tència heroica de la guerra de Successió; guerra on tornen a apareixer en forma aguda tots els nostres vicis i virtuts tradicionals, que tenen quelcom de trista fatalitat; guerra on ho perdem tot, tot, fóra una cosa; l'ànima catalana; l'ànima que pot adormir-se, que pot distreure-s de totes les obligacions i de totes les disciplines, però que sol renaixer potser en el moment més impensat, rentada de totes les antigues culpes. Recordem-nos del consell de Tacit: «*Verum haec nobis majores certamina ex honesto maneant*»¹. En el camp vastíssim de la nostra historia, anem-hi a cercar els immortals exemples de valor, de disciplina i d'abnegació, i procurem seguir-los.

LLUÍS B. NADAL

Notes bibliografiques

ARTHUR POUGIN: Musiciens du XIXe siècle. — Fischbacher. Paris.

V EUS-AQUÍ un llibre que pot esser i serà segurament judicat de ben diferents maneres (com ho són, per altra part, totes les coses d'aquest món), segons sigui la situació escollida pel que 'l judiqui. Per la nostra part, trobem altament simpàtica la gesta de l'Arthur Pougin: Aquí tenen un home an el qual tot lo que 'ls músics escriuen avui per al teatre 'l treu, com vulgarment se diu, de pollaguera. I ell troba, ademés, que la generació actual obra amb evident injustícia no extasiat-se encara, com fa 'l propi Sr. Pougin, enfront de les obres, per a ell genials, de l'Auber i den Gounod. Ara bé: no estant (que ha d'estar!) conforme amb aquest criteri... què fa el Sr. Pougin?... doncs acobla una serie d'estudis consagrats, respectivament, als mestres Auber, Rossini, Donizetti, Ambroise Thomas, Verdi, Gounod, Victor Massé, Réyer i Leo Delibes; escriu enfront de tot això un bon *Proleg* (en forma de *Preludi*), vibrant d'amor envers els uns i d'indignació envers els altres; i, en lloc d'oferir-ho, com se sol fer, a la consideració dels llegidors, els ho llança, més aviat... entre cap i coll, com se sol dir. La gesta, repetirem, ens apareix ben simpàtica. Per què no dir-ho? En mig del escepticisme que 'ns envolta (i que 'ns ofega!), dona bo, veritablement, de veure un escriptor amb prou pit (i amb prou agalles!) per a cridar, en veu ben alta, quelcom de lo que ell creu!... Però jo li diria, respectuosament, an el valentíssim Sr. Pougin (oh! no pas amb l'intent de convence-l, sinó per a consolar-lo!)... jo li diria, respectuosament, que, cegat, per una part, per... la poca simpàtia que li inspira tot l'art musical contemporani, i per l'altra, per la profunda admiració i el no menys profunde amor que en ell desperten les obres que tant sincerament i tant ardorosament defensa, oblida, potser,

1) *Anal.*, t. III, 56.

al nostre entendre, aquesta realitat: que 'ls passa, a les obres d'art, lo que 'ls passa, fatalment, a totes les demés coses: i es que, després d'aver traçat, a través del temps, llur corba més o menys llarga, *fugen* de sobte, *moren*, *desapareixen*. El Sr. Pougin troba, però, que les obres que ell tant admira han sigut, amb tot, massa prompte oblidades. Això prova, evidentment, que les estima força.—Però recordi-s de l'Historia, Sr. Pougin — li diria jo encara — ¿se canten avui les obres, un jorn famoses, den Lully, den Rameau i fins del mateix Gluck? I qui 's recorda encara, per exemple, de les obres den Monteverde?—I, amb tot, pot acceptar-se, creiem, que *L'Incoronazione di Poppea*, de Monteverde; que *Le Triomphe de l'amour* o *Proserpine*, de Lully; que *Hippolyte et Aricie* o *Castor et Polux*, de Rameau; i, en fi, la majoria d'obres de Mozart (que 'ls alemanys tenen el bon gust d'executar encara) o del cavaller Gluck contenen potser tant d'interès com el *Faust*, per exemple, el *Domino noir* o *La Muette de Portici*! I tampoc s'executen! Però tot això, direm encara, no ho recordem pas per a convencer el Sr. Arthur Pougin: ho fem solament per oferir-li, altruisticament, un xic de consol. L'Historia es, decididament, ben fecunda en ensenyances: que 'l Sr. Pougin la fullegi. Fent-ho 's convencerà, tal volta, que 'l cas que plora, amb tanta tendresa, no es pas (que ha de ser!) un cas aïllat: es lo de sempre, al contrari.

Ja no cal dir, per a terminar, que totes les siluetes que 'ns ocupen estan traçades amb tota la seriositat, la sinceritat i... l'agressivitat que es de suposar tractant-se, com se tracta, del distingit escriptor el nom del qual, ben conegut, encapçala aquesta nota. — F. Ll.

Publicació de Musica Religiosa. — E. Subirana. Barcelona.

Mn. Eudald Serra, esperit cultíssim, poeta i music a la vegada, ha emprès la direcció d'una nova publicació de musica religiosa portada a cap pel conegut editor i llibrer pontifici E. Subirana. El genre religiós ha sigut sempre, a casa nostra, el de més ufana, potser perquè es el que més rendiments proporciona als editors, an els quals, per lo mateix, no costa gaire de decidir-se a publicar tot quant se 'ls ofereix de dintre i de fóra casa. Aquesta mateixa abundor fa que la qualitat de les obres no sigui sempre superior, ni passable a voltes. Això 'ns fa pensar moltes vegades en la falta d'una Junta censora més rigorosa, puix realment hem vist obres, de vegades, que no tenen re de religió ni d'artistic. Si l'estil s'ha corregit quelcom d'aquell ressabi mundà que, influït per les aficions barates del mercat italià, tant predominava en el segle passat, s'escríu encara avui amb una absència de religiositat i amb una manca de gust que un se pregunta la raó de l'existència de certes obres o la necessitat de llur servei quan tant de bo i de selecte s'ha produït ja en el susdit genre. Més guardeu-vos de manifestar tals pensaments als editors de musica, perquè les llurs paraules amargaran més el vostre sentiment. Extranyeu vosaltres que hagin publicat tal missa, tal cantic, tal motet, i ells, més extranyats, vos respondran que aquell motet, aquell cantic i aquella missa es lo que més sortida té de llurs catalegs. Prova això, doncs, que la cultura artistica del poble no està pas encara al nivell que molts desitgem, i, a depurar el gust d'aquell, tots, a la vegada, havem de cooperar-hi: cadaú a proporció de llur capacitat o de llurs medis.

Creiem que la direcció de Mn. Serra en la nova publicació de la casa Subirana pot ajudar força a la propagació de la bona música religiosa, ben sentida i ben escrita: ens ho diu la trentena de números que s'han publicat ja de dita biblioteca, exempts tots ells d'aquell mal gust que retreiem i d'aquella vulgaritat llastimosa que 'ls nostres editors no han tingut encara la virtut de rebutjar. No volem dir tampoc que tot lo publicat per la casa Subirana sigui perfect; més la majoria d'obres tenen qualitats ben meritories i són dignes de competir amb lo més seriós que avui se publica aquí i arreu.

Algunes firmes, com les den Sancho Marraco, Mn. Romeu i en Lambert, tenen ja conquerida la justa fama que 's mereixen. En la nova col·lecció den Subirana, se troben, del primer, *Jesús als homes*, a sol i chor, i *Cantic per abans de la Comunió*, a dues veus, chor i cobles; bonics els dos fragments i presentant la forma correcta que fa elogiabile tot lo que surt d'aquella ploma. Mn. Romeu hi figura amb tres cançons de Nadal: *Nadala*, *Oyddi pescadors de Galilea* i *Cançó dels pastors*. La segona, que 'ls nois de l'ORFÈ CATALÀ donaren a conèixer en un dels darrers concerts, es una exquisitat de sentiment. Les altres dues, dintre llur senzillesa escaient, són igualment bonicoies i distingides. En Lambert ens aporta varies obres. Les que 'ns plauen més són: *Cobriu-me de flors*, chor a l'unissó i cobles a dues veus, i *Lo Sant Angel Custodi*, sol i chor a una veu. Els *Dos trisagis breus a la Mare de Déu*, a dues veus no ofereixen gran novetat, així com tampoc *Gloria a Maria*, chor a l'unissó i cobles a dues veus. Més elogiabile es el cantic *Quan vens de combregar*, a sol i chor, que no té altre defecte que unes cadences poc austeres del chor.

Molt ben representats se troben també en la col·lecció el director de la mateixa, Mn. Eudald Serra, i en Benvingut Socias. Les composicions del primer són, en general, d'un sentiment delicat i d'una inspiració gens forçada, que les fa ben simpàtiques ja del primer moment. Ens agraden, sobre totes, els dos motets *Al Sagrat Cor de Jesús* per la llur senzillesa i distinció; el choral *Jesús, Josep i Maria*, d'un bell sentiment popular, i els *Tres trisagis breus a la Santíssima Trinitat*, a dues i tres veus, dintre llur estil senzill i cadenciós. Fuig d'aquesta ben trobada senzillesa en canvi, el *Trisagi a la Verge Santíssima*, a tres veus, que ofereix un cromatisme poc avinent, creiem, amb el caracter de la composició. El *Cantic a Nostra Senyora de la Mercé* i les *Dues lletres a Maria* no ens semblen, amb tot i llurs qualitats, tant felices com els números abans esmentats.

Den Socias se recomanen les dues lletres *Al Sagrat Cor de Jesús* i *Estimem al Senyor*, a una veu i respònement choral, d'una expressió ben sentida i d'una factura sens tara. Menys inspirats resulten els dos *Rosaris*, que podrien oferir més atractiu que 'l de llur correcció de forma.

Mn. Rodamilans ens ha sorprès amb dues gaies composicions de frescal aroma: *Rosa vera* i *Entre lliris*, a tres veus. La primera, especialment, es una perla.

Són, per fi, den J. Ruhí, unes *Cobles al Cor de Jesús*, per una veu i chor, que 's recomanen per llur expressivitat, i *Veniu a Maria*, igualment per una veu i chor, escrita dintre 'l propi estil de l'anterior, ambdues ben inspirades.

La casa Subirana anuncia, en el prospecte de la *Publicació de Música religiosa*, composicions d'altres autors no menys reputats que 'ls que ja hem esmentat: entre ells se compten en Cumellas Ribó, en V. M. de Gibert, en Lamote de Grignon, en Mas i Serracant, en Lluís Millet, el P. Otaño, en Felip Pedrell, en F. Pujol, Mn. Ripollès, en Taltabull i en J. Valdés, pbr.

A mida que anem rebent les citades obres, ne donarem detallat compte als nostres llegidors.

Vagi, per endavant endreçada la nostra sincera enhorabona als senyors director i editor de tant remarcable publicació. — J. S.

Noves

ARTISTES CATALANS.— Se troba entre nosaltres, després de llarga absència, l'eminent pianista català Joaquim Malats, qui, retornant de Madrid, pensa passar una temporada entre 'ls seus amics i admiradors d'aquí, que han tingut la satisfacció de veure-l restablert de salut.

Benvingut sigui, i que l'estada a la nostra terra li sia ben profitosa.

Amb la vinguda de l'estiu altres han sigut també 'ls artistes catalans que després de passar llargues temporades a l'extranger, s'han aplegat a Barcelona. Entre altres hem tingut la satisfacció de saludar el notable pianista Alexandre Ribó, vingut de París, el qual, segons sembla, se farà sentir, la vinent tardor, en el Palau de la Musica Catalana, en dos recitals que sens dubte, despertaran un vivíssim interès entre 'l nostre public, car l'art den Ribó es de la mena que s'imposa. Els exits conseguits en la seva darrera *tournee* per Europa es una confirmació del que diem.

Altre ben conegut pianista, en Monturiol, habitant de temps a París, ha estat uns dies a Barcelona, trobant-se actualment estiuellant a l'Empordà.

Junt amb aquests hem tingut també 'l gust de saludar els joves artistes Francesc Costa i A. La-
porta, pensionats pel nostre Ajuntament, els quals vénen de Brusseles després d'haver conseguit asse-
nyalats triomfs en llurs difícils estudis.

Així mateix hem tingut el gust de veure entre nosaltres a l'eminent guitarrista Miquel Llobet i en Joan Macià, violinista; i, segons noves que tenim, es molt probable que dintre pocs dies hi sigui també en Joan Manén, ple d'èxits d'arreu d'Europa.

Molt bona estada a Catalunya desitgem a tots.

LECTURA D'UNA OBRA.— El nostre estimat amic i distingit col·laborador el mestre Joan Llon-
gueras, donarà a conèixer la primera quinzena de Setembre en el saló d'assaigs, de l'ORFEÓ CATALÀ
en una sessió dedicada als socis de la nostra institució, diversos fragments de un llibre proxím a
apareixer.

En aqueixa obra el nostre amic hi ha aplegat en escaient forma les diverses impressions de la
seva vida d'art a Terrassa, sots el títol de *Imfimes croniques d'alta civilitat*. Això i l'estil pulcre
del distingit poeta i music, fan esperar una selecta i interessant sessió.

Grans mercès ne rebí desde aquestes planes el nostre car amic, per la gentil prova de consideració
que amb l'ofrena de les primícies del seu llibre, ha volgut donar a l'ORFEÓ CATALÀ.

AVÍS.— Per a relligar el setè volum de la «Revista Musical Catalana» s'han
confeccionat unes artistiques tapes, que podran adquirir-se, al preu de 2 ptes., a
la Llibreria «L'Avenç», Rambla de Catalunya, 24. A la mateixa llibreria en-
quadernaran els volums al preu de 3 ptes. cada un (compreses les tapes).

Societat anonima Casa Dotésio

1 i 3, Portal de l'Angel :: BARCELONA :: Rambla Sant Josep, 29

===== MUSICA : PIANOS : INSTRUMENTS =====

Cases a BILBAO, MADRID, VALENCIA, SANTANDER, PARÍS

EDITORS D'OBRES DE

PEDRELL, ALBENIZ, MORERA, NICOLAU, GRANADOS, MALATS, etc.

Representants dels PIANOS ERARD, els millors del món

ARMONIUMS CHRISTOPHE ET ETIENNE

~~~~~  
J. SANCHO CONDIS

## « Escuela de Dobles Notas » i son « Auxiliar »

per a Piano

PREUS: { *Escuela de Dobles Notas*. Llibre complet, **12 pessetes**.  
Separadament, en tres quaderns, **5 pessetes** cada quadern.  
*Auxiliar*, **3 pessetes**.

Obres recomenades pels mestres Vidiella, Granados, Malats, Pellicer, Costa i Nogueras, Canals, Rodríguez Alcántara, etc.

Se ven en tots els magatzems de musica i a casa 'l seu editor, J. Sancho Condis, Rambla de les Flors, 4, 2.<sup>on</sup> - BARCELONA.

~~~~~  
A DOBLE PREU se compraran, en l'Administració de la REVISTA MUSICAL CATALANA, exemplars (en bon estat) del número 2 de la propia Revista, corresponent al mes de Febrer de l'any 1904. ❁ ❁

CANÇONER SELECTE

VOLUM IV

===== FAURÉ =====

Traducció i publicació de JOAQUIM PENA

Un volum relligat de 100 planes amb 25 CANÇONS

Text català i castellà **10 PESSETES**

Se ven a les Llibreries, magatzems de musica i a l'« Orfeó Català »